

Clemens Wisse

Mooie Maartje van de molen

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Het is 7 augustus 1889 als de wieken van molen De Vink in de vreugdestand gezet zijn. Molenaar Koos Welter had daar alle reden toe, want zijn vrouw Betje is die ochtend bevallen van een kerngezonde dochter. Ze hebben haar Maartje genoemd. De moeder van de molenaarsvrouw is aan de beurt, want hun drie jaar geleden geboren zoontje heet Jantje en is vernoemd naar de vader van Koos.

Toen de echtelieden het maanden geleden over de naam van het tweede kindje hadden, ontstond er enige verwarring.

‘Jij wilt ons kindje vernoemen naar je moeder als het een meisje wordt, maar je moeder heet toch Marte en niet Maartje, of zie ik het nou verkeerd?’ Koos keek haar enigszins verbaasd aan.

‘We hebben het er nooit over gehad, maar ik zal het je uitleggen,’ zei Betje. ‘De doopnaam van moeder is Maartje, maar dat was kennelijk te ingewikkeld voor haar jongere zusjes, want die verbasterden haar naam tot Marte en zo is het tot op de dag van vandaag gebleven.’

Nu ligt de kleine Maartje rustig te slapen in het door Koos getimmerde kribbetje dat op een plank boven het voeteneind van de bedstee staat.

Jantje van drie is dolblij met zijn zusje en hij staat te springen van vreugde. ‘Kom uit bed, moe! Jij bent toch ook blij dat zusje door de ooievaar gebracht is,’ zegt hij enthousiast.

Om de plotselinge komst van Maartje te verklaren hebben Betje en Koos de aloude ooievaar van stal gehaald.

‘Begrijp jij nou, pa, waarom moessie niet uit bed komt?’ Met deze vraag klampt Jantje zijn vader aan, die eens poolshoogte komt nemen hoe het met de kraamvrouw gaat.

‘Ja, dat begrijp ik heel best, want moe moet nog een poosje in bed blijven tot haar been genezen is.’

‘Heeft moessie dan een zeer been?’ Jantje snapt het niet.

‘De ooievaar heeft een stukje uit haar been gebeten toen hij Maartje kwam afleveren.’

‘Wat gemeen!’ Jantje krijgt een kleur van verontwaardiging. ‘Je vertelde dat je het raam opengezet hebt om de ooievaar binnen te laten. Had dat maar niet gedaan!’

‘Maar dan zouden we nu geen Maartje heb-

ben.’ Koos heeft het met een glimlach om zijn mond gezegd en daar leidt Jantje uit af dat pa niet echt kwaad is. Nou, hij wel, hoor!

‘Ik vind die ooievaar maar een gemeen rot-beest!’ En tot moeder: ‘Doet het erg zeer, moe?’

‘Niet zo erg, hoor! Kom maar hier, dan mag je Maartje even een zoentje geven.’

Vroedvrouw Neel Spruyt komt binnen en jaagt vader en zoon het kamertje uit. ‘Moeder moet rusten,’ zegt ze. Maar Jantje wil de vroedvrouw, die door iedereen ‘tante Neel’ genoemd wordt, wel even duidelijk maken hoe hij over de ooievaar denkt.

‘Vind jij het ook niet gemeen, tante Neel, dat de ooievaar een stuk uit het been van moessie gebeten heeft?’

‘O, het is weer zover, hoor,’ mompelt Neel. Ze ergert zich steeds weer aan dergelijke zotte verzinsels van ouders. ‘Moe is gevallen toen ze het kindje door het open raam aannam van de ooievaar’ is ook zoiets zots, zij het minder wreed dan die bijtende ooievaar.

‘Wat vind je er nou van, tante Neel?’ dringt Jantje aan. Papa lacht erom, wat hij heel raar vindt, maar tante Neel zal wel net zo kwaad

zijn als hijzelf.

‘Ja, wat vind ik ervan?’ reageert Neel hoofdschuddend. Ze kan tegenover de kleine jongen de ouders niet voor leugenaar zetten, maar ze moet op de prangende vraag van het kind, dat haar met een rood koppie verwachtingsvol aankijkt, wel een passend antwoord geven. ‘Ik vind het ook gemeen, hoor!’ zegt ze dan maar. Ze aait de kleine over zijn bolletje en zegt dat hij maar met zijn blokken moet gaan spelen. ‘Straks zal ik een beker lekkere chocolademelk voor je maken,’ belooft ze hem.

Als ze Koos even later elders in de molen tegen het lijf loopt, krijgt die de wind van voren. ‘Wat heb je nou weer voor een onzinverhaal opgehangen, Koos?’ vraagt ze met een strenge blik in haar ogen. ‘Kon je niks beters verzinnen dan die onzin over een bijtende ooievaar? Je begrijpt toch wel dat je die kleine jongen daarmee de stuipen op het lijf jaagt. Hij is helemaal van streek, heeft medelijden met zijn moessie en is woedend op de ooievaar. Een ooievaar is een prachtig beest en jij zorgt ervoor dat je zoontje een hekel aan die vogel krijgt. Waar zit jouw verstand?’

‘Maar wat moet ik dan zeggen?’ Koos wil niet per se gelijk krijgen, maar dan moet Neel wel met

wat beters komen.

‘Zeg dan bijvoorbeeld dat moessie warm moet blijven om Maartje de borst te kunnen geven als ze honger heeft. Als moessie koud is, krijgt het kindje het ook koud.’

‘Ja, dat lijkt me wel wat met dit weer,’ lacht Koos. Het is begin augustus en de mussen vallen van het dak van de hitte, en dan zou moessie het koud hebben?

‘Ja, lach jij maar!’ Neel beseft dat ze zelf ook een onzinnig verhaal ophangt en gaat vlug door met haar werk.

Op de Leyhove, de boerderij die op een steenworp afstand van de molen ligt, is de vreugdestand van de wieken niet onopgemerkt gebleven. Tijdens het middagmaal begint boer Klaas Bos erover.

‘O, dan is het kennelijk zover,’ meent boerin Trijntje. ‘Ik ben benieuwd wat het geworden is, een jongen of een meisje.’

‘Als vrouwen al een jongetje hebben, zoals Betje, hopen ze meestal op een meisje, heb ik gehoord. Dat was bij jou toch ook zo?’

‘Ik ben gelukkig met onze twee jongetjes, hoor Klaas!’ Trijntje meent ook wat ze zegt, maar als je in haar hart kijkt, moet ze Klaas gelijk geven. Daarom trouwens niet getreurd, want misschien

krijgt ze na Bertje en Japie nog alleen maar meiden. 'Ik ga gauw eens kijken of Betje weer zo'n mooi kindje gekregen heeft.'

Bertje, haar oudste van drie, spitst zijn oren. 'Mag ik dan mee om naar het kindje te kijken, moe?' vraagt hij en dan brabbelt Japie van anderhalf: 'Ik ook kindje kijken.'

'Buurvrouw moet nog wat rusten, maar over enkele dagen gaan we erheen, tenminste als het niet waait en de molenwieken stilstaan.' Bij draaiende wieken twee kleine jongetjes in de gaten houden, vindt ze te riskant. Ze griezelt nog als ze terugdenkt aan die keer toen een klasgenootje door de wieken van de molen werd geraakt en op slag dood was. De school en het dorp waren in rouw gedompeld. Dagenlang waren de schoolkinderen van streek en de kleintjes in haar klas moesten door juffrouw Vroman worden afgeleid. Zijzelf was toen een van die kleintjes, maar ze herinnert zich het tragische ongeval alsof het gisteren was.

Als de kinderen naar bed zijn, praten Trijntje en Klaas nog na over de blijde gebeurtenis op de molen.

'Jij leeft altijd erg met Betje mee, hè?' zegt

Klaas en Trijntje knikt.

‘Betje en ik werden als dochters van rijke boeren altijd verzocht op verjaarsfeestjes van andere boerendochters, en omdat we nogal dicht bij elkaar woonden, werden we hartsvriendinnen. Dat is ook zo gebleven na alles wat er sindsdien met Betje gebeurd is.’

‘En dat is niet weinig.’ Zoals iedereen in het kleine dorp aan de Leye, weet ook Klaas, zij het niet tot in details, wat er toen gebeurd is.

‘Nee, net niet,’ beaamt Trijntje de uitspraak van haar man. ‘Ik had erg met Betje te doen toen zij halsoverkop moest trouwen met Koos Welter om de schande van ongehuwd moederschap enigszins te beperken. Ze waren in hun dolle verliefdheid te ver gegaan.’ Als ze terugdenkt aan die tijd steekt het gevoel van woede en medelijden de kop weer op. Woedend was ze op Gerrit Waalders, die zijn dochter zonder pardon de straat op schopte en haar vervolgens ontferfde. Medelijden had ze met haar hartsvriendin, die haar toevlucht tot de molen zocht, de plaats waar molenaarszoon Koos Welter haar met open armen ontving.

Later hoorde ze dat de boer van de kapitale Meerhoeve, waar ze als kind zo vaak speelde,

tot in het diepst van zijn ziel gekwetst was. Drie dochters had hij en uitgerekend de oudste, die had moeten trouwen met zijn opvolger op de hoeve, pleegde ontucht met de onbemiddelde zoon van molenaar Jan Welter.

‘Je had het net over het halsoverkop trouwen van Betje om de schande te beperken. Iedereen kon toen toch al op zijn klompen aanvoelen dat het een “motje” was.’

‘Dat wel, maar vlug trouwen is beter dan als ongehuwde moeder een kindje te moeten krijgen. Tegenover buitenstaanders kun je dan altijd nog beweren dat het een zevenmaands kindje was.’

‘Je zult wel gelijk hebben, schat. Wat ik me uit die tijd nog herinner is dat mijn kameraden stikjaloers waren op Koos, want Betje was en is trouwens nog steeds een knappe meid.’

‘En Koos een knappe vent met zijn donkere krullenkop. Hij had altijd een hekel aan een pet, die hij dan ook meestentijds in zijn zak frommelde. Hij was zich er mijns inziens toen al van bewust dat zijn krullenbol de meisjes aantrok.’

‘Jou ook?’ Klaas plaagt zijn Trijntje graag een beetje.

‘Eerlijk gezegd wel, maar, in tegenstelling tot

mijn vriendin Betje kon ik de verleiding weerstaan.'

'Natuurlijk kon je dat. Ik maakte toen immers veel indruk op jou.'

'Verbeeld je maar niks, jongetje!'

Maar dat laat Klaas niet op zich zitten. Hij trekt haar op zijn knie en dan moet ze 'genade' vragen. Terwijl veel zonen en dochters van rijke boeren aan elkaar gekoppeld worden, was dat bij Klaas en Trijntje niet het geval. Bij hen sloeg de vonk vanzelf over en hoefde er geen veeleisende vader aan te pas te komen, want beiden kwamen ze uit een geslacht van rijke boeren.

'Genade!' smeekt ze ten slotte benauwd als Klaas haar in een steeds steviger wordende greep houdt.

'Dan nog een zoentje!' besluit Klaas en daarna zitten ze nog een poosje te kussen en te knuffelen totdat Trijntje van zijn knie springt.

'Ik ben toch benieuwd of Gerrit Waalders deze keer wel bij zijn dochter op kraamvisite komt,' zegt ze.

'Ik meen me te herinneren dat hij na de geboorte van Jantje niets van zich heeft laten horen.'

'Dat herinner jij je goed, Klaas. Betje was daar-